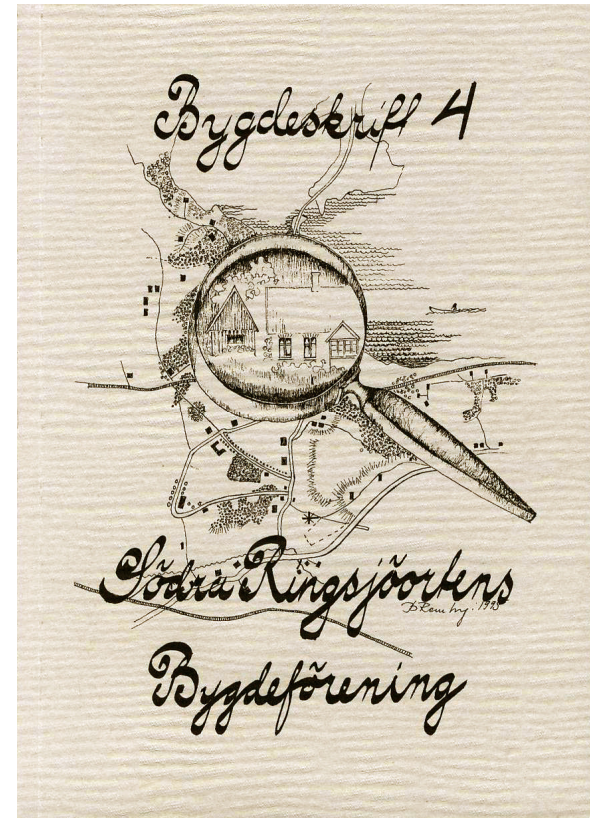
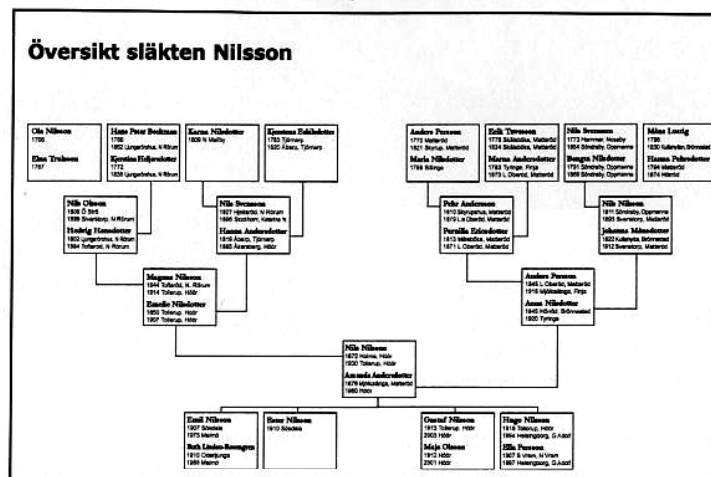

Skomakarfamiljen Nilsson i Hurva

Artikel i *Bygdeskraft 4*, utgiven
av Södra Ringsjöortens
Bygdeförening februari 2004.

Skomakarefamiljen Nilsson i Hurva

Som sista medlem av skomakarfamiljen Nilsson i Hurva avled Disa Nilsson den 26 augusti 2003, efter att alltsedan 1917 ha bott i samma hus i utkanten av samhället. Jag hade ett par år tidigare kommit i kontakt med Disa Nilsson i samband med att jag samlade material för att skriva min släkts historia. Min fars kusin Disa var en fascinerande, pigg och rar kvin-

na, som med en humoristisk glimt i ögat och med en fantastisk detaljrikedom kunde berätta om sin familj, samtidigt som hon med stort intresse följde med i vad som hände i nutid. Följande något omarbetade avsnitt ur min släkthistoria, "Man har ju lite minnen", är delvis baserad på de intervjuer jag gjorde med Disa under åren 2000–2001.

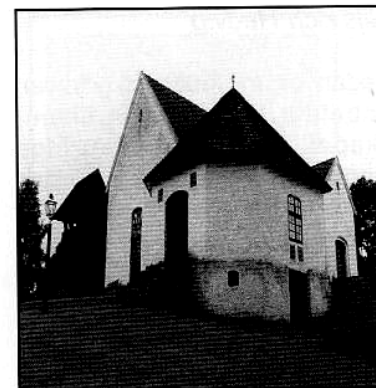
Charley Nilsson

Gatehusfolk, åbor och torpare

Den 27 september 1802 föddes i Norra Rörums församling norr om Höör min farfars farmor, Hedvig Hansdotter. Hedvig var dotter till Kjerstina Eljarsdotter och hennes man, torparen Hans Petter Beckman.

Beckman var född 1766 och hade enligt vad som berättats inom släkten engelska anor. En förfader och amiral i engelska flottan ska någon gång på 1600-talet ha rymt från England och hamnat i ett skänst fiskeläge. Mannen ifråga uppges ha varit rejält rik och ägt sjutton tunnor guld hemma i England. Hitkommen till Norden tog han sig till Stockholm och utbildade sig till hattmakare. Ättlingar i rakt nedstigande led till den hitflydde sjöofficeren ska ha bott i Stockholm i början av 1900-talet.

Hans Petter Beckman lär ha varit ättling till den engelske desertören och hade militärt förflutet som sergeant. När han var trettio år gammal gifte han sig den 12 november 1796 i Norra Rörums kyrka med den sex år yngre pigan Kjerstina Eljarsdotter. Paret bosatte sig i Askesholm, ett gatehus vid Ljungarörshus i Norra Rörums socken, där de under åren 1797–1823 fick sex döttrar och en son. Gatehusfolk var den skånska motsvarigheten till back-

Norra Rörums Kyrka

stugusittare, det vill säga personer som bodde i en stuga på annans mark utan att de (som torparna) brukade jorden eller, i likhet med statarna, var anställda av ägaren. Istället livnärde sig denna (förhållandevis omfattande och bland de lägst socialt stående) grupp människor så gott det gick på tillfälliga arbeten inom jord- och skogsbruk.

Några år in på 1830-talet blev Kjerstina sjuklig. När hon avled 1838 blev Hans Petter dock inte ensam hemma på Askesholm, eftersom äldsta dottern Johanna (som sju år tidigare flyttat hem en tid innan hon som 35-åring födde dottern Christina) kom att bo på Askesholm ytterligare några år. Beckman avled den 19 november 1852 i den för den tiden höga åldern av 86 år.

Nils och Hedvig

Sedan "pigans fader och giftoman anbefallt föreningen i äkten-skabet" och intygat "att inga hinder förefinnes" gifte sig Hans Petters och Kjerstinas dotter Hedvig Hansdotter den 27 december 1833.

Hedvigs make hette Nils Olsson och var född 1806 i Östra Strö församling öster om Eslöv. Nils var femte barnet till sågmannen Ola Nilsson och dennes hustru Elna Trulsson, och kom närmast från Borlunda där han varit dräng. Efternamnet hade han som brukligt var fått efter faderns förnamn (patronymikon). En tid efter giftermålet bodde Hedvig och Nils hos åbon Sven Jönsson i Toftaröd i Norra Rörums församling. Åbo var en person som hade besittningsrätt, åborätt, till annans jord. Åborätten var inte tidsbegränsad, den gick i arv ungefär som annan egendom och den innebar vanligen också rätt att friköpa fastigheten.

1835 flyttade Nils och Hedvig till ett gatehus i Toftaröd, där de under de följande tretton åren fick fem pojkar och en flicka vilka allt eftersom åren gick lämnade hemmet. 1884 avled Hedvig. Hennes man Nils hade redan på 1860-talet betraktats som "skattfri krympling", men hann uppleva sin 93-årsdag innan han dog av ålderdomssvaghet.

Äldste sonen Ola lär ha varit

mycket intelligent och dessutom fritänkare. Han köpte ett hemman om 1/24 mantal intill gatehuset där föräldrarna bodde. Hemman var en äldre kameral benämning på en jordbruksfastighet som mättes i mantal i förhållande till sin storlek och skatteförmåga, ursprungligen beräknat på att en fastighet beräknad till ett mantal var tillräckligt stor för att ge uppehälle åt en familj.

Hemmansägaren Ola förblev ungkarl och flyttade 1907 till Jularp i Höörs socken, för att tolv år senare återvända till Norra Rörumstrakten. De sista åren bodde han på ålderdomshemmet, där han avled på hösten 1921 av ålderdomsavtyning, 86 år gammal. Nils och Hedvigs andra son, Jöns, föddes 1837 men avled redan året därpå. År 1841 föddes ytterligare en son som fick namnet Jöns och sju år senare föddes Carl. När Carl var tre år gammal drabbades både han och brodern Jöns av scharlakansfeber. Båda pojkarna dog den 7 oktober 1851 och begrovs fem dagar senare.

Parets enda dotter Johanna tycks dock ha klarat sig från allvarigare sjukdomar och växte upp, gifte sig och fick en son. Hon var dessutom känd för att ha fina manér och var som sjuttioåring – iförd stilig svart klänning och svart halsband – värdinna när brodern

Magnus (min farfars far) son Enok Samuel begrovs 1909.

Oäktingen och fattighusbarnet

På julafton 1819 föddes i Tjörnarps församling en flicka som fick namnet Hanna Andersdotter och som kom att bli min farfars mormor. Flickans ogifta mor hette Kjerstena Eskilsdotter och var född 1783. Vid tidpunkten för lilla Hannas födelse arbetade Kjerstena som piga på Åbarp, en gård väster om Sösdala. Hon hade redan tidigare fått utstå nesan och bekymren med att skörda den sannolikt önskade frukten av en utomäktenskaplig relation, den gången i form av den år 1810 födde sonen Eskil.

Sommaren 1820 dog 37-åriga Kjerstena Andersdotter av nervfeber (tyfus) och den sex månader gamla Hanna och hennes tioårige halvbror blev moderlösa.

Hannas barn- och tonår har inte gått att kartlägga, men troligen togs hon om hand av någon släkting och började i så tidiga år som möjligt att arbeta som piga. När hon kommit upp i tjugoårsåldern var hon piga på olika lantbruk i Sandåkra nordost om Sösdala och kom under senare delen av 1840-talet att arbeta hos lantbrukare Anders Olsson i Hjellaryd (Hjellaröd) i

Johanna Nilsdotter f 1839

Norra Rörums församling. Den 9 december 1848 gifte hon sig med den sju år yngre Nils Svensson, dräng i den näraliggande byn Toftaröd.

Nils Svensson var född i Hjellaryd den 2 april 1827. Hans moder var den ogifta artonåriga pigan Karna Nilsdotter, men någon fader till lille Nils finns inte noterad. Det finns det däremot när det gäller vem som var pojkens morfar, eftersom "enligt uppgift skall fadern till barnet vara drängen Nils Tuesson från Hörred".

Modern till hörredsdrängens lilla Karna hette Elsa Påhlsdotter och var född 1768 i Norra Rörums församling. Vid tiden för dotter-sonen Nils födelse var 59-åriga Elsa tämligen nybliven änka efter jämnåriga jordbon Johan

Månsson, ett äktenskap som präglats av stor fattigdom.

Karna Nilsdotters vidare öden är okända, men sonen Nils överlämnades efter födseln i Elsa Pålhdotters vård. Den utfattiga änkan tvingades efter några år att ta den fyraårige Nils med sig till Norra Rörums fattigstuga, där Nils växte upp tillsammans med sin mormor och de övriga fattighjonerna.

Hösten 1841 dog Elsa av ålderdom, 73 år gammal. Nils bodde kvar i fattigstugan ytterligare ett par år tills han som sjuttonåring började arbeta som dräng hos en småbrukare i Hjellaröd.

Åren närmast därefter arbetade Nils som dräng på olika gårdar, däribland på tidigare nämnda Åbarp. 1848 var han hos en lantbrukare på Toftaröd nr 1, samtidigt som den tidigare nämnde Nils Olsson bodde i ett gatehus i Toftaröd.

Gav namn åt kvarteret

Sedan de båda oäktingarna Nils Svensson och Hanna Andersdotter gift sig bosatte de sig 1851 på Tullskog, som var ett torp i Tollerups kronopark omkring fem kilometer nordost om Höör och en plats som spelar stor roll i fortsättningen av denna berättelse.

Torp innebar på den tiden en gård som jordägaren upplät åt en brukare, torparen, mot att denne i gengäld utförde dagsverken.

Fram till senare delen av 1800-talet utgjorde torparna en stor del av arbetskraften inom lantbruket. De betraktades som en väl av-gränsad grupp som på samhälls-stegen befann sig mellan arrendatorer och backstugu-sittare.

Eftersom det som torpen kunde ge enbart utgjorde grunden för torparfamiljernas försörjning arbetade Nils på 1860-talet även som skogvaktare. Han blev sedan mera känd som snickare och husbyggare under smeknamnet "Munken".

Bland annat byggde han det hus i Höör som senare inrymde Jönssons Bageri och där för övrigt mina föräldrar träffades på 1930-talet. Huset var det näst största i Höör efter stationsbyggnaden och kallades Munkaborg efter husbyggarens smeknamn, vilket för övrigt lever vidare än idag som officiellt namn på kvarteret.

På en angränsande tomt nedanför Munkaborg byggde Nils Svensson också missionshuset Betel, en samlingslokal för folk som av olika skäl inte kände sig hemma inom Svenska kyrkan.

1869 köpte Nils ett hemman om 1/15 mantal i Holma och flyttade dit med sin familj. Sju år senare flyttade de till Åkersberg i Höör, där Nils byggt hus både åt sig själv och andra.

Sedan hustrun Hanna dött i maj 1885 gifte 58-årige Nils efter ett

halvår om sig med den sexton år yngre Maria Persson, född Svensdotter och änka sedan 1879.

Av okänd anledning flyttade Nils och "morfars Maria" (som Nils barnbarn kallade henne) i december 1888 till Stockholm, där de först slog sig ner på Beckbrännargränd på Södermalm.

I slutet av oktober 1896 avled Nils i cancer. Året därpå flyttade Maria till Fleminggatan på Kungsholmen där hon försörjde sig som städerska. 1904 flyttade hon till Brännkyrkagatan, och därefter har det inte gått att finna några uppgifter om hennes liv – eller död.

Några barn fick Nils inte med tidigare änkan och sömmerskan Maria, men i äktenskapet med Hanna blev det under åren 1850–1864 fyra flickor och två pojkar.

Som i andra familjer drabbades man av sjukdomar som vid den tiden ofta ledde till döden. Dottern Klara blev bara sex år gammal, medan Olander uppnådde sexton och Eva tjugotvå års ålder.

Dottern Petronella gifte sig 1875 med skräddaregesällen Magnus Andersson och fick med honom fyra barn, innan de beslöt att bryta upp och på hösten 1888 emigrera till Amerika.

Sonen Jonas blev timmer-

mansgesäll och bodde bland annat i Malmö, innan han 1884 kom till Hörby och passande nog gifte sig med en snickardotter, Ida Gyllstorp från Fulltofta.

De första sex åren måste ha varit en mycket påfrestande tid för snickarparet. Först föddes 1885 tvillingarna Eva och Annika vilka dog samma dag de kom till världen.

Sonen Gunnar föddes på våren 1887 och dog året därpå, medan Johan dog våren 1890, ett år och fyra månader gammal. Samma år flyttade Jonas och Ida till Helsingborg, där de bosatte sig på dåvarande Långvinkeln 76 (där idag ett vårdboende med adress Bergaliden 21 ligger) och där föddes också i början av 1890-talet döttrarna Ruth och Signe. Flickorna blev dock tidigt föräldralösa. Ida dog 1896, trettiofem år gammal, medan Jonas hann bli 45 år innan han avled på våren 1901. Äldst av Nils Svenssons och Hanna Andersdotters barn var Emelie, som 21 år gammal gifte sig med den sex år äldre Magnus Nilsson, min farfars far.

Magnus och Emelie

Magnus Nilsson var född 1844 i Toftaröd i Norra Rörum. Han lär ha varit en klipsk gosse som tre år gammal sägs ha lärt sig läsa av sin morfar, Hans Peter Beckman.

Tullskog 1906

När Magnus kom upp i tonåren lämnade han hemmet och lärde senare känna Nils och Hanna Svenssons dotter Emelie. I oktober 1871 flyttade arbetskarlen Magnus in hos Nils och Hanna och gifte sig några veckor senare med Emelie.

Under de sex år Magnus och Emelie bodde i Nils Svenssons hus i Holma föddes barnen Nils, Carl, Sigrid och Oskar.

Det är inte känt hur torpet i Tollerup användes under åren närmast efter Nils och Hedvigs

tidigare nämnda utflyttning till Holma. Ingen annan finns noterad som boende där, så det är möjligt att Nils Svensson och hans familj fortsatte att bruka torpet även om de var bosatta i Holma (avståndet var bara några kilometer).

1876 flyttade Nils Svensson och hans familj från Holma till ett nytt hus som Nils byggt i Åkersberg och året därpå flyttade Magnus och Emelie med sina fyra barn till Emelies barndomshem, torpet Tullskog i Tollerup.

"Det var verkligen ett hus i "vildmarken". Tre rum med en angränsande stallbyggnad, enkelt trägolv och halmtak. Där fanns ingen rörläggning och allt vatten bars dit från en källa en bit från huset. Det var ett hårt liv med så många och så lite ... Många gånger fick barnen gå hungriga till sängs eftersom det inte fanns mat i huset. Emellertid hade de, enligt vad mor berättat, en lycklig barndom och när hon kommit upp i tonåren hade förhållandena blivit mycket bättre".

– De hade det där lilla lantbruket och så gjorde farfar träskor ute i huggehuset, berättar Ester Nilsson, sondotter till Magnus Nilsson.

Träskotillverkning var omkring sekelskiftet en stor hemindustri i mitten av Skåne och ett välbehövligt tillskott i hushållskassan för många småbrukare. Träskorna tillverkades helt av aleträ och inte som senare med oandel av läder. Framförallt var det Höörs grannsocken Norra Rörum som var den stora producenten av träskor. Det finns uppgifter om att åren kring 1900 mer än hundra av socknens

invånare arbetade under vinterhalvåret med att göra träskor, en viktig bi-inkomst vid den tiden. "Av träskopengar, betpengar och inte minst sparsamhet kunde med åren bli hela lantbruk."

Baptisten i Höör

Det av Nils Svensson byggda och ägda missionshuset på Trädgårdsgatan i Höör inrymde till en början en inomkyrklig luthersk missionsförening. Så småningom delade man dock upp sig i tre grupper efter olika trosuppfattning och efter en tid hade grupperna möte i Betel på skilda tider. Den så kallade dissenterlagen av år 1860 gav svenska medborgare rätt att övergå från Svenska kyrkan till något annat av konungen erkänt kristet trossamfund.

1890 bildade en av grupperna i Betelkapellet Höörs Baptistförsamling och utsåg Magnus Nilsson, en av initiativtagarna, till föreståndare.

Eventuellt hade Magnus inledningsvis tillhört det år 1878 bildade Svenska Missionsförbundet eftersom prostens i Höör i husförhörslängden noterat honom som "Waldenströmare", men troligare är att uttrycket vid den tiden var prostens mera

allmänna benämning på frikyrkofolk. Magnus Nilsson kom att fram till sin död vara den ledande personligheten i församlingen och gick under smeknamnet "baptisten i Höör".

Baptisterna kom att stanna kvar på Trädgårdsgatan. De köpte så småningom fastigheten och kallade den Betelkapellet, medan missionsförbundare och evangeliska fosterlandsstiftare efter ett par år flyttade till egna lokaler.

I en lägenhet i Betels fastighet kom längre fram Magnus och Emelies döttrar Sigrid, Amanda och Ruth att bosätta sig och bedriva sömmerskeverksamhet. Natten mellan den 6 och 7 juli 1934 eldhärjades Betel och omkringliggande byggnader, men systrarna lyckades rädda sig helskinnade ur huset. Branden antogs ha utbrutit vid ettiden på natten i ett garage som var sammanbyggt med bostadshus. En snickare som bodde i ett intilliggande hus upptäckte elden och lyckades väcka de som bodde i det brinnande huset, däribland en fembarnsfamilj, och de fick hastigt "rädda sig ut i bara sovdräkterna". Höörs brandkår tillkallades och kom enligt Skånska Dagbladets reporter snabbt till platsen:

"Det några meter från brandplatsen liggande missionshuset Betel kunde ej räddas. De där

boende fröknarna Magnusson samt baptistförsamlingens pastor, vilken även har sin bostad där, fingo en del lösöre räddat, då man däremot ej i det antända huset lyckades rädda något bohag".

Redan året därpå hade dock församlingen byggt en ny kyrka på Eriksgatan, där för övrigt delar av frikyrkofolket (missionsförbundare och baptister) trettiofyra år senare återförenades och bildade Höörs Ekumeniska Församling.

En dag i mars 1887 – samma år som det inte längre blev möjligt för Svenska kyrkan att med hjälp av lämplig "executionsbetjänt" hämta barn till dop stegade torparen Magnus Nilsson från Tollerup in till prostens i Höör och meddelade att den son han och

Emelie nyligen välsignats med skulle heta Enok Samuel. Men det skulle minsann inte bli tal om något dop i kyrkan, utan Magnus förklarade istället för prostens att han "sjelf ämnade döpa barnet". Troligen hade Magnus vid det laget sin baptistiska trosuppfattning klar och ämnade i konsekvens med denna överlåta åt Enok, liksom senare även Joel och Ruth, att själva bestämma om och när de ville bli döpta.

Magnus Nilssons familj

Barnen

Magnus och Emelie fick totalt elva barn under åren 1872–1895, däribland min farfar, torparen och muraren Nils. Carl Anton blev liksom den i lungsot döde Joel Efraim bara drygt ett år gammal, medan dottern Alma var den som levde längst, gifte sig med en banvakt och blev 87 år gammal. Ida blev det enda av barnen som – i likhet med de 30 000 andra svenskar som årligen lämnade Sverige i början av seklet – sökte sin framtid i Amerika.

Magnus och Emelies fjärde barn, sonen Oskar Nataniel, föddes 1876. Sexton år gammal flyttade han till Helsingborg för att lära sig skomakeriyrket och därefter till Köpenhamn. Oskar drabbades på hösten 1898 av lungsot (tuberkulos), en vid den

tiden oftast dödlig sjukdom och dödsorsaken för var tionde svensk.

När hans far Magnus en dag i december steg ut på Tullskogs gårdsplan upptäckte han att det satt någon på trappan. "Känner far inte igen Oskar?", frågade den av sjukdomen märkta sonen, som kommit hem för att fira jul. Men det blev ett dystert julfirande på Tullskog det året. Oskar dog på julafton.

1887 föddes barn nummer nio, Enok Samuel. Enok bodde hemma hos sina föräldrar i Tollerup och var troligen sjuklig ett antal år innan han i mars 1909 avled av skrofler, en tuberkulös inflammation av halsens lymfkörtlar. Enok uppnådde liksom Oskar endast 22 års ålder.

Magnus och Emelies barn fick enligt traditionen efternamnet

Magnusson efter faderns förnamn, men enligt en annan tradition för de som hade yrkesutbildning bytte Oskar familjenamn till Nordin medan Wallentin och Nils tog sig Nilsson som gesällnamn.

Emelie avled på sommaren 1907 av lunginflammation medan hennes make, torparen, träskomakaren och församlingsgrundaren Magnus Nilsson, avled av akut bukhinneinflammation i november 1914.

Hjalmar och Christina

Magnus och Emelies sjätte barn Hjalmar Wallentin föddes den 31 januari 1880. Tretton år och åtta månader gammal tog sig Wallentin till Helsingborg, för att liksom brodern Oskar bli gesäll hos skomakare Frölich.

På Bruksgatan 24 i Helsingborg hade den 32-årige Johan Nilsson Frölich sitt skomakeri. Frölich hade också sin bostad i fastigheten och bodde där tillsammans med hustrun Johanna och sönerna Frans och Hugo.

Dessutom hörde också skomakargesällerna, två pigor och en dräng till hushållet. Efter lärlingstiden hos Frölich fick Wallentin arbete på Santessons skomakeri i Eslöv och flyttade därefter till Hörby, där han träffade sin blivande hustru som drev en matservering där tillsammans med en väninna.

Christina Nilsson var fyra år äldre än Wallentin och dotter till Nils Svensson och Kerstina Persdotter-Palm, vilka bodde på ett torp omfattande åtta tunnland (knappt fyra hektar) och tillhörande Osbyholm.

En bror till Christina avled efter ett vådaskott vid jakt på Osbyholms ägor och föräldrarna fick då torpet av ägarinnan till Osbyholm samt en silverklocka av fadern till pojkens baneman. Något liv i lyx blev det knappast för familjen, vars boendemiljö inkluderade jordgolv och torvtak.

Christina blev det enda i Sverige kvarlevande av Nils och Kerstinas barn. Tre av dem, förutom den vådaskjutne sonen, dog i unga år medan Nils, Elna, Per, Anna och Jöns samtliga utvandrade till Amerika och tog sig efternamnet Palm.

Slogs mot Napoleon

Kerstinas far var son till en välbärgad lantbrukare och född i Asmundtorp 1795 eller -96.

Han hette ursprungligen Per Persson, men bytte sedan namn flera gånger: först till Späd, sedan Hane och slutligen Palm.

Per var en äventyrslysten pojke, som lär ha rymt hemifrån när han var åtta år gammal och sedan under flera år inte hade någon kontakt med familjen.

Den 10 februari 1812 antogs

Wallentin hos Frölich

Per vid Södra Skånska infanteriregementet. Som knekt i Harlösa kompani deltog han i dåvarande kronprins Karl Johans (Bernadotte) krig mot Napoleon 1813–1814. Han var bland annat med i slagen vid Grossbeeren och Dennewitz hösten 1813, men var också med sitt kompani i Norge 1814. Två år senare överfördes den 164 cm långa Per till Norra Skånska infanteriregementet och det var i samband med detta som han fick efternamnet Palm.

Efter krigandet återvände Per Persson-Palm till Skåne och blev rotatesoldat i Nunnäs i Fulltofta socken, nordväst om Hörby. 1819

gifte han sig med den åtta år äldre pigan på Fulltofta prästgård Karna Reinholdsdotter och fick åren 1819–1832 med henne sju barn, däribland Kerstina.

Den 16 juni 1828 beviljades Per – som enligt betyget "tjent utmärkt väl" – avsked med underhåll (pension) och bosatte sig med Karna och barnen på ett torp vid Råbygård söder om Hörby.

Per tvingades bland annat bättra på familjens ekonomi med att sälja sill. Men han fick i alla fall en ärofull hädanfärd.

Som den siste överlevande från Napoleonkrigen begrovs han 1879 i Hörby med militära hedersbetygelser, inklusive kisttransport på kanonvagn och salut.

Skomakaren och författarinnan

En tid efter att skomakare Wallentin och Per Persson-Palms dotterdotter Christina träffats flyttade de 1905 till Malmö. De började leva tillsammans, vilket på våren 1906 resulterade i att det föddes en son som fick namnet Hjalmar. Två år senare flyttade familjen till Sösdala och under de nio år de bodde där föddes ytterligare fem barn: sonen Hans-Gunnar och döttrarna Dagny, Naemi, Renée och Disa, av vilka formellt sett enbart de två senare föddes inom äktenskapet. Wallentin och Christina gifte sig nämligen inte förrän på Menlösa Barns Dag 1911.

Christina beskrivs som en lättrodd kvinna som hade lätt till såväl tårar som skrätt. Hon var optimistisk till sin läggning, men också karsk och envis, medan hennes man Wallentin var en mycket gladlynt, skojfrisk och pratsam man och i det avseendet sägs ha varit väldigt lik sin farbror Ola Nilsson.

– Visst kunde far skoja med oss, men farbror Wallentin var något helt annat, säger brorsdottern Ester Nilsson. Mina fastrar har berättat att Wallentin alltid skojade. När någon till exempel frågade Tullskogsbarnen vilka de var kunde han säga att "vi är greve Rosens från Stockholm" eller nåt lika tokigt!

Medan Wallentin arbetade med att tillverka och laga skor utvecklade Christina sin skrivartalang och fick efter hand ett antal böcker med folklivsskildringar utgivna. Bland de totalt böcker hon skrev åren 1906–1912 kan nämnas *Två kvinnor* (Bonniers, 1906), *I yttersta mörkret* (Bonniers 1909), *Osynliga krafter* (Åhlén & Åkerlund, 1910) På Mammons altare (Bonniers, 1911) samt *Livets hemlighet* (Åhlén & Åkerlund, 1912).

– Hon skrev först en skildring från barndomens torp på Osbyholm som hette *Från Skånebygder*, berättar dottern Disa Nilsson. Hon vände sig först förgäves till Bonniers förlag, så den kom i stället ut med hjälp av en bokhandel i Eslöv. Men när boken sedan sålde bra blev Bonniers intresserade och gav ut hennes nästa bok, *Två Kvinnor*.

Det kan inte ha varit lätt att som kvinnlig författare i början av 1900-talet få resultatet av skrivarmödorna publicerade, och att Christina fann nåd hos såväl Bonniers som Åhlén & Åkerlund var onekligen något av en bedrift. Dessutom var kritikernas omdömen positiva.

"Författarinnan har med denna bok skänkt oss något ytterst läsvärt som förtjänar tagas vara på ... förtjänar stor spridning i våra allmogehem.

Det är onekligen innehållt

– de halvt etnografiska beskrivningarna av skånska sedvänjor – som intressera mest. Hon skriver så grundligt och trovärdigt att hon får läsaren med sig".

Till Hurva

Under åren i Sösdala var Christina under en period sjuk och då vistades barnen i Tollerup hos farbror Nils och faster Amanda. I april 1917 lämnade skomakarfamiljen Sösdala för att flytta till Hurva. Allt var dock inte klart för inflyttning där, utan familjen fick tillbringa sex veckor i Holmby innan de den 29 maj kunde flytta in i den nya bostaden.

Huset i Hurva var gammalt (byggt 1859) och eländigt, men rustades upp efter hand. Det låg i östra kanten av samhället, och från det rum som tjänstgjorde som skomakarverkstad kunde Wallentin följa trafiken på den gamla landsvägen Malmö–Kristianstad, som på den tiden gick längs med fastighetens södra gräns, och från vilken man på en stor skylt kunde läsa: "Skomakarmästare Hjalmar V Nilsson". Väl på plats i Hurva bestämde den 37-årige skomakarmästaren att han nu skulle bli vid sin läst och att det fick vara färdigflyttat för hans del. Även de flesta av barnen kom att stanna

Några av Christina Nilssons böcker

kvar i huset i stort sett hela livet.

1925 stod en ny skola klar i Hurva. Den låg mitt i samhället (där idag ett lampvaruhus är inrymt) och Disa och hennes syskon hade därför nära dit.

– De första två åren läste jag här hemma, för mor ville inte låta vaccinera mig mot smittkoppor och det krävdes för att man skulle få gå i skolan, berättar Disa. Prästen var ordförande i skolan och han ville inte låta mig börja förrän mamma gett med sig. Men hon gav aldrig med sig utan det fick prästen göra! Men när jag 1926 skulle börja i tredje klass med dom andra barnen så tyckte mor att jag först skulle gå ett år i småskolan. Så jag fick börja på riktigt i andra klass och därför blev jag ett år efter dom andra.

Syskonen klarade sig bra i skolan, men det fanns inte ekonomiska möjligheter att låta någon av dem studera vidare.

Huset i Hurva 1932

I stället gällde det, framförallt för pojkarna, att snarast möjligt hjälpa till hemma i skomakeriet eller på annat sätt bidra till uppehållet.

Livet levdes tämligen stillsamt i Hurva under syskonens barn- och ungdomstid, fjärran från senare tiders nöjesutbud och -behov. Andra barn kom hem till skomakarhuset och lekte, man gjorde utfärder och var med om släddpartier, och när sönerna kom upp i mera nöjeslysten ålder bar det ibland i väg till dans i Rövarekulan vid Löberöd. Hjalmar och Hans-Gunnar var även med i den i Hurva år 1930 bildade idrottsföreningen, där för övrigt Hjalmar blev ordförande.

Hemma i skomakarhuset tycks det ha varit Christina som styrde och ställde, inte minst beträffande barnen. Döttrarna hölls mestadels

hemma medan sönerna gavs lite friare tyglar efter hand. Som det uppfattats var det nog också främst "faster Stina" som inte ville ha besök eller umgänge med den övriga släkten. Christinas sväger Nils hade dock vid något tillfälle varit och besökt sin brors familj i Hurva och på sommaren 1932 cyklade Nils barn Ester och Gustaf dit.

– Vi blev väl mottagna när vi kom dit och visades in i skomakarverkstaden, där min farbror och pojkarna satt och arbetade, berättar Ester Nilsson. Farbror Wallentin var så lik min far. Det var precis som det var far som satt där!

Besöket blev inte inledningen till något mera regelbundet umgänge, men hädanefter var man noga med att åtminstone

någon representant från den andra familjen deltog vid begravingar. Det var då nästan alltid äldste sonen Hjalmar som representerade hurvasläkten.

Arbete och schack

Hjalmar var också den ende av syskonen som blev gift, men det skedde först sedan han kommit upp i sextioårsåldern. Liksom övriga pojkar i familjen hade Hjalmar till en början hjälpt sin far i skomakeriet, och sedan arbetat ett tag på mejeriet i Rolsberga innan han träffade den ett år yngre Ebba Larsson.

Ebba var uppväxt på gården Böstofta 11:3, ett par kilometer öster om Hurva och intill Bråån. Ebba var enda barnet i lantbrukarfamiljen (sånär som på en tidigt utflyttad halvsyster), så efter det att föräldrarna dött på 1940-talet var Ebba ensam på gården.

Hjalmar började då att ibland åka dit och hjälpa henne och efter ett tag flyttade han över till Böstofta. Hjalmar och Ebba sammanbodde därefter i många år tills Ebba blev sjuk i cancer. Hon blev allt sämre och för att Hjalmar skulle få arva – paret hade inga barn och Ebba inga släktingar förutom halvsystemen – gifte de sig i november 1971, tio månader innan Ebba avled. Hjalmar hade dock svårt att ensam driva jordbruket vidare och systemen Dagny flyttade därför över till gården,

Huset i Hurva i våra dagar

där de båda syskonen stannade resten av livet.

Modern Christinas författartalang gick i viss mån i arv till yngste sonen Helmer, som skrev en del dikter varav något gavs ut på eget förlag. Helmer hade haft barnförlamning (polio) vilket satt sina spår i hälsan och som gjorde att han inte sysslade med annat än diktandet.

Hans-Gunnar var först skomakare hos sin far och fick sedan arbete på mejeriet i Rolsberga. När det lades ner kom han till Eslövs mejeri, där han stannade tills han gick i pension.

– Vi fyra systrar utförde broderiarbeten åt ett företag i Borås, säger Disa. Vi broderade dukar och sådant, fast det gav ju inte så mycket. Men vi jobbade i alla fall med det till dess vi pensionerades.

1932 i Hurva

Till skillnad från sina föräldrar och syskon var Wallentin inte frikyrkligt intresserad och ingen av hans och Christinas sju barn kom heller att engagera sig i något kyrkligt eller frikyrkligt sammanhang. Wallentin var emellertid mycket politiskt intresserad även om han aldrig var partipolitiskt aktiv, och familjen lyssnade ofta på politiska föredrag och debatter på radion.

Förmodligen hade familjen en tämligen liten umgängeskrets och väldigt lite kontakt med den övriga släkten. Det senare kan till viss del ha berott på att de till övervägande del frikyrkliga släktingarna ansåg hurvaborna ogudaktiga, och att man inte hade den frikyrkliga tron och livsstilen som gemensam nämnare. Hurvasyskonen var där- emot intresserade av schack. Hjalmar, Hans-Gunnar och Helmer spelade i Eslövs schack-

klubb, medan René och Disa kom att göra sig kända i större sammanhang inom korrespondenschack, där de uppnådde internationell berömmelse. I dessa bredbands-motorvägarnas dagar kan man förstås fundera över hur många brev och månader det tog innan någon av spelarna blev matt!

– Jag började 1946 och spelade först med folk inom landet och sedan utomlands, berättar 84-åriga Disa. Renée lärde sig engelska rätt så bra, så hon skrev åt oss. Den sista turneringen jag var med i startade sommaren 1994 och avslutades - 96. Nu löser jag korsord istället!

På äldre dar

Modern Christina fortsatte genom åren oförtrutet författandet, även om såvitt är känt inget gavs ut efter 1912. Hennes skrivande fick en mera religiös inriktning och hon kom framförallt att skriva om händelser och personer i Bibeln.

Redan 1906 hade Christina för övrigt blivit medlem av Svenska Författarföreningen, vilket innebar att hon på äldre dagar kunde lyfta viss pensionsersättning därifrån.

Wallentin arbetade vidare med skomakeriet även några år efter att han uppnått pensionsåldern. Sedan drabbades han av en influensa som följdes av värk och ischias, vilket medförde att han var tvungen att sluta arbeta.

Hjalmar Wallentin Nilsson avled 1961 i en ålder av 81 år, medan Christina överlevde sin make med något år och var 86 när hon dog.

– När vi varit på farbror Wallentins begravning blev vi bjudna med kusinerna hem. Det var första gången jag träffade deras mor sedan den gången Ester och jag cyklade dit i vår ungdom, berättar Gustaf Nilsson. Och då sitter där en stor kvinna med vitt hår, uppkammad och fin och pratar och kan allt om oss och våra barn och allting. Jag blev så paff, för hon visste ju allt om oss!

Sedan föräldrarna lämnat det jordiska bodde barnen, med undantag av Hjalmar och Dagny, liksom tidigare kvar hemma. De fick efter hand lite mer kontakt med den övriga släkten, framförallt genom kusinen Emil, som i början av 1960-talet skaffat ett torp i Maglasäte utanför Höör.

– Jag var ofta i Hurva med pappa och mamma, berättar Emils dotter Ulla. Där satt dom små tanterna med sina knutar i håret och såg allting på TV och visste allting och diskuterade allting. Dom var så intresserade av hela världen, och genom sina schack-vänner fick de brev från Ryssland och överallt. Dom var så "goa" med alla sina kakor när vi barn kom på besök! Efter hand som åren gick tunnades syskonskaran ut, men samtliga bodde kvar hemma tills kort före slutet.

Disa Nilsson

När Hans-Gunnar var 66 år gammal drabbades han av hjärtinfarkt och dog strax därefter på sjukhuset, liksom senare hans syster Dagny. Naemi var sjuk en längre tid innan hon avled, eventuellt i cancer, medan Renée led av Parkinsons, blev senil och hade just fyllt 80 när hon kom till sjukhuset där hon avled ett par veckor senare.

Äldst blev den tidigt utflyttade brodern Hjalmar, som var 88 år gammal när han 1994 avled hemma på gården i Bös-tofta. Dagny, Hans-Gunnar, Renée, Naemi, Helmer (och nu även Disa) är liksom föräldrarna Christina och Wallentin begravda på Hurva kyrkogård, medan Hjalmar och hans hustru Ebba vilar på kyrkogården i Gudmuntorp.

Charley Nilsson

Källor:

Utöver sedvanligt släktforskningsarbete och intervjuer med Disa Nilsson har uppgifter hämtats från:

Focus 98,

Bra böckers lexikon,

Boken om Höör (Kulturnämnden 1984),

Vi bygger för Höörs framtid (Höörs ekumeniska församling 1995),

I kamp för tron (minnesskrift Sydsvenska Baptistmissionen 1960),

Betelkyrkan (historik utgiven av Höörs Ekumeniska Församling),

Kyrkböcker (Ulla Nilsdotter Jeub/ Umeå universitet),

1900- talet (Aftonbladet januari 2000),

samt Skånes Knektregister/Skånes Genealogiska Förbund.

Recensionscitaten är hämtade från Skånska Dagbladet

(*I yttersta mörkret*) respektive Göteborgsposten

(*På mammons altare*), medan citatet om

" *huset i vildmarken*" hämtats från *I remeber*, en berättelse

nedtecknad av Idas man

Charles Bergman , Titusville Pennsylvania U. S. A. 1978